

КРИСТИЯН ЕМАР
МОРЕТО СЪВСЕМ НЕ СЕ
ВИЖДА

Превод от френски: Симеон Хаджикосев, 1981

chitanka.info

Според официалните текстове „временен квартал“ е „свкупност от сгради, предназначени за временно настаняване на семейства, които не бива да бъдат допускани в постоянно жилище без предварителна социално-възпитателна дейност, осъществявана най-напред в тези временни жилища“.

Въпреки това определение, формулирано на категоричния и особен език на Администрацията, временното трае толкова в истинските временни квартали, колкото и във въображаемия, в който се развива действието на тази повест.

Морето съвсем не се вижда. Чайките също не идват насам. И това не е квартал, въпреки името си. Това е пространство, едновременно преорано и тревясало, оградено от отъпкани улици, които се наричат Макензи или Халифакс, без да е ясно защо.

Ниските къщици от червени тухли са на общината, а тия от олющено дърво отдавна са застрашени от разрушаване, но комините им още пушат, мършави семейства ровят сред купищата сгурия и пластмасови бутилки. Някои живеят тука открай време. А пък има и „пътници“, които идват най-много от покрайнините на Париж. Гледат ги с подозрение, макар че между тях има и приятни. Има и такива, дето са с по седем-осем деца. Те си увеличават жилището, като свързват два фургона, поръждавели от неподвижност.

Тя живее там. В зидана къща с дъска, подпряна на прага, за да се минава над неизменната локва — по-скоро от океанския климат, отколкото от застояла вода, или и двете заедно. Но всъщност изхвърлят водата от кофите отзад, когато моторетката на бащата я няма. На вратата има номер, изрязан от табелка на автомобил. Има ключалка. Някога отваряха с ритници. „Подновяваме“ — казва тя. Маджун, кутия с боя и вратата е готова. Тя обича експедитивната работа. Колко пъти Серж е изкъртвал тази врата! Всеки път, щом изпиеше бутилка бира, това ставаше като по ноти. Не я и поправяха повече, вечер слагаха една греда напреки.

— Това време поотмина, бащата го търси по-рядко, а трябва да се каже, че Серж е съвсем като него. В неделя цялата настръхнах, когато ми каза: „Един от двама ни ще пукне и няма да съм аз.“ Какво да правя, напразно живея с Кател от 14 години, той не му е баща и затова

Серж заявява, че няма да понася заповеди. Аз му казвам: „Не се втелявай, отгледал ви е еднакво всички.“ Ама Серж не иска да разбере и накрая аз си го отнасям. Да бяхте дошли завчера, бях синя от рамото чак дотук...

Съседката — подпухнала, накъдрена, облечена цяла в траур — поклаща глава. Да имаш нещо за показване, за да си убедителен пред околните, трябва.

С рязко движение тя измъква от бюфета една картичка, превързана с панделка, на която блести коледно дръвче.

— Това е от възпитателя на моя Жаник. Казах ли ви, че двамата дойдоха с мотор? Изглежда, че му харесва да готви. Каза ми, че когато сестра му се омъжи, щял да приготви пиле, пълнено с кълцано месо. Далечна работа... Ама характерът на Жаник съвсем не е като на Серж. Той е като мене в много отношения, чете, с него може да се разговаря. Запита ме защо не съм му изпратила вещите.

Дребничкото ѝ лице е само кожа и кости, тя отхвърля косите си назад.

— Казах му: „Щом като можа да тръгнеш, трябва да можеш да дойдеш да си ги вземеш сам.“ Вижте — остави жълтия си пуловер.

Очите ѝ се насълзяват — пуловерът е на гърба ѝ.

— От съда за малолетни настаниха Жаник в едно професионално училище. Искаше да стане моряк в риболова, а ще бъде готвач, защото е много малък за матроското училище. Но може би някой ден все пак ще плава.

Отначало майката се сърдеше на съседите, като мислеше, че техните показания са накарали съдията да отдели Жаник от семейството. После — на съдията, който започна да представлява обществото изобщо, училището, службата за семейните надбавки — всички съюзени срещу нея. Когато Жаник не пожела да се връща през ваканциите, а само понякога в неделя с мотора на възпитателя, тя реши, че е заминал по собствено желание.

— Според бащата това заминаване е доказателство за авторитет — каза на полицаите и стана. А пък Серж може да почака! Серж чувства отдалечаването на брат си като отстраняване на техния род, той е убеден, че накрая бащата ще остави само своите собствени деца. Решил е да не се предава. А тя, която не казва нищо, пак не каза нищо — предадени са!

Има две печки. Една отвън, която ще продадат, понеже не влиза през вратата, и една вътре, на която къкри тенджерата до винаги топлото кафениче. И все тази миризма на прегоряло мляко. Прането съхне на въженца, опънати по диагонал от едната до другата стена.

— Понеже Надин трябваше да се върне в училище, за да не ми спрат детските, не можах да изпратя дрехите в пералнята, та ще си съхнат тъй до вечерта. Не ми пречат, аз не съм висока, това е предимство, ама влагата не е добра за малките.

Тя запалва лампата. Времето е много лошо, средата на зимата, но прозорците никога не се отварят, пердетата никога не се вдигат. „Видяхте ли какво съм купила за нещата, на малкия Давид?“ — пита тя, показвайки с гордост барчето, имитация на палисандрово дърво, на което липсват стъклата.

— Искях една секция, ама беше много скъпо. Понеже кръстницата на Надин не го държеше вече в караваната, аз ѝ рекох: „Купувам го“. И двете имаме сметка, това е чудесно. Идния месец ще ѝ взема сгъваемото легло. Тъй като големият ѝ замина войник, то вече не ѝ трябва, а пък моите вече няма да са по две на легло.

За нея сгъваемото легло е най-добрата мебел. Леко, удобно, то може да се подмокря всяка нощ, както и става. Шестте деца се напишкват в леглото.

Тя премества съхнещите кърпи надясно, за да освободи ъгъла на телевизора. Два часът е, време за филма в понеделник. Хремавите и кашлящите ще се лепнат пред екрана и образът ще заподскача, разкривен и накъсан. Телевизорът трябва да отиде на поправка, но по-напред трябва да се плати поправката на другия, който вече е там. Двата апарата, купени от съседите, които искаха да имат нов с повече канали, се редуват при техника, който си изчислява тарифата така, че да е точно под цената на оказионните телевизори, а пък антената върху къщата пада при всеки порив на вятъра.

Рядко пазарува от градските магазини. Съседите услужват, а веднъж на два дена отива на покупки до най-близката будка и бакалницата в града — гумени ботуши, хартия за писма, бельо, включително и часовникът на Серж. А има и търговски агенти. „Госпожа, аз съм от къщата Хикс, всякакви порцеланови и кристални

изделия. Вашето име фигурира в нашия списък на платежоспособните и бих искал да се възползвате от едно изключително предложение.“

Тя, която дължи пари едва ли не навсякъде, понеже не може другояче, ако иска да спазва това, което според както тя казва, поддържа известна представа за самата нея, се оказва включена в списък на платежоспособните. Не пита как така. Тя, недоверчивата, не съзира измамата. Този младеж с вратовръзка на точкици, с куфар и кочан разписки, е изпратен от някаква невидима сила.

За първи път някъде са я оценили. Реабилитирана е. Много ѝ е драго, но същевременно членството ѝ в този частен клуб ѝ налага ново задължение. Тя купува шест чаши за кафе, подредени в тапицирано сандъче. Ще останат изложени там като диплома. Хубави са, нали?

Серж си кара моторетката без застраховка. Виновни са „родителите му“, дето не са я платили.

Майка му не се сдържа, когато дойде съдията-изпълнител, цялата пламна от гняв. Той скъса призовката.

— Само туй да беше! Той ме нагруби, трябваше да го видите! Какво ще разправам на баща им за глобата? Не трябва да му казваме, иначе ще убие Серж. Ей, дечурлига, да не изтърсите?... Брюно си трае, не казва нищо, ама Надин е страшно подла. Когато може да ме наковлади, никога не пропуска. Но този път, Надин, ако си отвориш устата, ще си имаш работа с мене.

На своите тринайсет години и с лакираните си нокти Надин не прилича на останалите. Големи очи на възрастна, които не трепват, матов тен. Вярно е, че издава майка си, но само за едно — че прекалява с пиенето. Баща ѝ дава на нея парите за деня, преди да тръгне, тя ги разделя на две и дава втората половина на майка си, като се върне вечер от училище, ако изобщо е ходила. За всяко ядене се пазарува отделно.

Парите за покупката на „секцията“ от съседката и вързопчето с дрехи от Католическата помощ, за такси никой следобед, като я стегне шапката и отиде на гробищата, идват от другаде: от семейните надбавки (това, което остава след удръжките), и от печката, продадена на битпазар.

Квадратната метална кутия от сладки е пълна със снимки. Тя ги показва на възпитателя на Жаник, той е симпатичен. Снимки, направени по улицата, снимки от паспорт, черно-бяла снимка като булка пред кошница с цветя.

— Не се вижда, че цветята са червени, а аз се бях облякла един месец по-късно, защото валеше много в деня на сватбата. Тука се вижда мъжът ми, бащата на големите. Мога да ви кажа, че беше целият от мускули... Тук пък е сестра ми, не е излязла ясно. Ето я Надин с кръстницата си, вече седеше, а трябва да е била на шест месеца. Най-големият ми син, Роже. Много прилича на Серж, особено като малък. Тук си показва татуировката, беше на осемнайсет години — тъкмо го поотпуснаха и поискал да му изпишат „жълта фланелка“. Правиха му и трапанация, мисля, но така не се оправи. Беше безразличен към всичко. Впрочем изповедникът ми каза, че си говорел на себе си, тъй да се каже. Тук ще познаете съседката от времето на мъжа ѝ с колата им. Кател като войник. Аз съм генералът! Айфеловата кула, не знам какво търси тук. Ето ме и мене пред Съдебната палата в Компьен. Една година след смъртта на Роже, аз направих цяло поклонение от Съдебната палата до затвора, отивах за първи път там, ама... него вече го нямаше. Даже един английски турист ме снима с апаратчето на Серж. Ето го затвора. А пък разправят — приятен като врата на затвор! Уверявам ви, че хич не са привлекателни отвътре. Свещеникът беше чудесен. Млад, но представителен! Показа ми църквата, залата за телевизия, изпроводи ме до гарата и ми каза: „Обичайте много другите, аз ще се моля за него!“ Изпратих му едно мъничко порткле с портретчето на Роже за спомен. Но все едно, че не съм ходила, защото това, което исках да видя, беше килията... А това тук е на коледна елха каза само съседката, която още не беше отворила уста.

— Защо никой не ти казва Югет? — попита Брюно.

— Имах една господарка, която се казваше Югет — каза само съседката, която още не беше отворила уста.

Майката не отговаря, повдига рамене след кратък размисъл и продължава:

— И тука съм пак аз.

— Югет ли? Това момиче с карираната престилка?

— Югет! Югет!

Майка ѝ се появяваше на прага, заставаше над локвата, напърно през която една дъска, подпряна на последното стъпало, предлагаше тесен брод, с плътната изпъкналост на гърдите ѝ около нея като шамандура.

— Югет! Къде си сложила парцала за прах?

— Пред тебе е, на храста!

Един храст, заметнат с корясало зебло, а по-нататък — бурени, които смекчават падането на ябълките, високи бурени, сред които кълвяха две-три едри кокошки и които избуяваха чак до отпуснатата, изпокъсана мрежа, един предел, който не ограничаваше нищо. Къде ли започваше копривата? Откъде се беше изтърколило бидончето за мляко, което ръждясваше там от години?

Това беше последната градина и последната къща преди наводнените ливади и реката, която по-нагоре се пресича от понтонния мост на завода.

Селото беше отзад. Не всички къщи имаха тези стени със зърнеста мазилка от сух пясък между дървените подпори, с люлеещите се стълбища от бук чак до ветровитите тавани под керемидите. Онази несъмнено е имала сламен покрив, заглушаващ вятъра. Клозетът ѝ срещу пътя беше винаги без врата и край него хвърчаха смачкани вестници. Имаше и кладенец, ненужен след инсталирането на помпата.

— Югет, отивай за хляб! — щом свирнеше камионетката на хлебаря.

— Югет, иди да видиш дали има яйце!

Майка ѝ беше винаги боса в съдраните си терлици и примижаваше на прага, защото светлината я заслепяваше. Ето защо Югет беше повечето време невидима: на някое дърво, на тавана, зад купчината дърва и най-често не отговаряше.

— Югет, ела да прочетеш какво пише на кутията — трябва да си взема хапчетата.

Югет се появяваше, къдрава и кльоцава — противоположност на изяществото, с остър нос, с крака като пръчки, беше 13-годишна, но какво детско имаше в нея? Една престилка на лилави карета, на която с бял галон беше изписано М.

Югет не се харесваше много. Или по-точно, харесваше се, когато лицето ѝ се отразяваше в остъклената врата на кметството, която беше откъм страната на двора на училището, и тя се гледаше от толкова близко, че замъгляваше образа си и като бърчеше веждите си по определен начин, приличаше на Даниел Дарийо. Това беше единствената актриса, която познаваше. Но всъщност нямаше желание да подражава на никого.

Майка и дъщеря нямаха нищо общо и, изглежда, че като се гледаха една друга, когато им се налагаше, те самите го усещаха и веднага се спречкваха.

— А после ще отидеш да купиш бира!

Югет взимаше парите от една купичка. Най-обичаше да ходи до бакалницата тогава, когато рафтовете се попълваха с одеколони, с прежда и курабийки. През войната нямаше нищо. Но и тогава в бакалницата беше хубаво, чуваше се как хората мърморят. Защото нямаше сапун, защото пощата беше нередовна, защото се свършваха купоните.

Смешното през войната беше, че миризмите ни всичко, дето го нямаше вече, още се носеха из дюкяна, миришеше например на кафе и на сапун. Сега го имаше на мазни, пресни калъпи, които режеха с нож край шишетата сироп с тесни лепкави гърла.

Югет ровеше из седефените копчета, защити на кръст върху сини картони, прелистваше малките вестничета. Бакалката я наблюдаваше под око. В това семейство нито шият, нито четат, но човек не знае никога.

„Не е възпитано!“ Колко ли пъти го беше чували Югет! Баща ѝ беше луд, майка ѝ пиеше. Всички го знаеха, но беше по-добре да дойдат да ѝ го кажат.

Тъй като Роже, най-големият, умря на 11 януари, всеки месец на единайсети тя отива на гробищата и на този ден децата не получават бонбони.

— Отначало не исках също да се включва и телевизорът, ама времето минава. Всъщност Роже те не го знаеха, тъй да се каже, той живя главно с баща си и прекара почти цяла година в болницата. После подхвана тънката работа, аз също не го познавах както познавам

останалите. Тъжно е да се каже това. Започнахме да си говорим, когато взехме да си пишем — той беше в затвора. Ще ми възразите, че това е нямало да промени нищо, но аз винаги се упреквам, че не отидох да го видя там. Винаги исках, но бащата недоволствуваше, не можех да заведа и малките, времето минаваше, все си мислех, че ще намеря сгода да отида, все му пишех, че ще отида, а пък той не ме дочака... Често си казвам, че си съсипа живота, преди да го е започнал. При всички случаи щеше да свърши лошо. Тъй му казах на свещеника. Но явно той не мислеше така. Аз смятам, че нищо не се изкупва. Простете ми за израза, ама когато затъваш в лайната, както казва, то друга дума няма, би трябвало всичко да се промени, за да се промени нещичко.

На масата има херинги и бутилка евтино вино. Съседката, както винаги накъдрена и подпухнала, още е тук.

Сутрин изпивам само едно кафе, понеже будя Жози в четири часа за служебния автобус. В четири и половина трябва да бъде долу и всеки ден — дъжд-не дъжд, вятър-не вятър — слизам с нея да я изпратя. В пет започват в шоколадената фабрика. Тежко е за младите, но забележете, че средата не е лоша, пък и всичко има. Като се върна, събуждам бащата, приготвям му за ядене и си лягам. Свикнала съм. В седем часа придружавам малките — Надин и Брюно, и почти всеки път намирам Серж заспал отново. Ама с моторетката си той се оправя. Чак към десет часа хапваме по филия с приятелката ми, това ни е удоволствието. Тя пък е вдовица, няма пред кого да се отчита.

Другата поклаща глава, като си припомня времето, когато, пиян през вечер, скъпият покойник я пердашеше с ръжена, „за да не си цапа ръцете“.

— На мене бащата хич не ми дава да изляза да изпия чаша у някого. Да, ама караваната на кръстницата на Надин ей къде е. Трябва да оставам тук, вързана през цялото време. Понякога пийвам, защото той мисли, че съм излязла. Разбирате ли, това ходене и в застрахователната, в кметството, при адвокатата Льофевр, не ми липсва чист въздух, а пък аз обичам да се разхождам. Когато се вкисна, излизам, понякога по чехли, ме ми пука, хората трябва да си викат: „Тая е луда“, ама като повървя половин час, се прибирам и ми е по-добре. Какво искате — от малките, които крещят в кухнята, главата ме заболява и трябва да изляза. Но понеже става дума за това, приятелката ми искаше да знае, понеже тя има един приятел, тъй да се каже, който

живее у нея, дали с това не рискува да ѝ спрат пенсията от мъжа ѝ. Възпитателят не знае.

— Разбирате ли, тя още нищо не е получила, аз ѝ попълних всичко в края на лятото и оттогава — нищо.

Тя е като у дома си сред плетеницата на административните изисквания. Това е свят, който не я плаши, в който тя държи да ѝ признаят правата, готова е да ги превиши. Тя пише винаги „до най-горе“, харесва ѝ писмовният стил, който поддържа с директора на „временните жилища“, с директора на „Газ и електричество“ и със съдията за малолетни. На съдията тя определя безпрекословно срещи — както в деня, когато Серж заплаши, че ще съсипе моторетката на бащата, — на които не отива, защото произшествието е загубило вече драматичното си напрежение. Що се отнася до адвоката Льофевр, тя буквално му изплаща рента. Или Брюно е паднал от някакъв скрипец върху строящото се шосе и трябва да се атакуват „Пътни строежи“, или някое от децата е било заплашено от „пътниците“, или пък мраморджията не си изпълнява поръчката за ограждане гроба на майка ѝ. Винаги има някакво дело, което се води. Тя усеща, че съществува дотолкова, доколкото действа.

Излязла ли е? Дали не е заспала зад тънката преградка на леглото, което заема цялата площ на стаята, както прави, когато е пила, към единайсет часа, защото пощаджията нищо не ѝ е донесъл, защото вали, защото ѝ е дошло до гуша?

— Майка ми я няма.

Жози е излязла от втората част от малкото жилище през нещо като гише за подаване на яденето, което се прекрачва благодарение на една табуретка.

Косите ѝ са като перука на стара кукла, слепените ѝ мигли носят снощния грим и такова отсъствие на израз, което в края на краищата ѝ придава израз непроницаем и може би недоверчив. Тя е познала възпитателката, която навестява Серж, откакто той открадна едно кожено яке на пазара. Възпитателната не настоява.

— Събудих ли те?

— Не, аз се стягам вече.

— Искаш ли да те откарам в града?

— Ако желаете.

Тя слага едно наметало с качулка без копчета над плисираната си пола.

— Няма ли да ти е по-удобно по панталон на работа?

— С минижуп е по-добре.

Минижупите вървят в града. Модата на високите дървени подметки също не е преминала.

Тя мушва биберона в устата на Давид, взема си ключовете и презрамва чантичката.

— Сам ли го оставяш?

Момичето не отговаря. Майката трябва да е там. Това ли не иска да се знае?

— В събота излизаш ли, Жози?

— Бащата не дава.

— Значи си нямаш приятели?

Тя свива рамене. „Има един мъж в живота й — казва майка й, но не съм очарована, понеже е женен.“

— Знаеш ли, Жози, можеш да вземаш хапчета безплатно, без да казваш на никого.

— Няма опасност.

— Тя се усмихна знаещо.

— Защо?

— Защото така.

Жози често приключва разговорите така. Тя затръшва вратичката, залюлява чантичката си, изкривява токчетата си два пъти с гръб срещу вятъра, както с фалшивата перука. Отива на среща.

Майката става веднага, след като в къщата е само малкият. Сресва се, като се навежда малко, за да се вижда в угасения екран на телевизора. Вярно, че има огледало до мивката, Кател се бръсне пред него. Ама това си е кътчето на Кател. Тя изважда две чаши, защото кръстницата на Надин минава, преди да пуснат децата от училище, и продължава с нея този вид разговори, които е започнала съвсем сама в леглото. Когато мисли, тя се обръща към някого.

— А бе, аз предпочитам оня мъж; ще ми кажете, че не е свободен, ама аз го предпочитам пред стария му приятел, оня, дето го блъсна една „Естафета“, защото аз си мисля, че между приятели от детинство никога не върви.

— Защо?

Устата ѝ се е закръглила като запетайка, но премълчава неизразения си личен опит.

— Не знам.

Тя не казва всичко на тези жени, които вижда почти всеки ден. Не биха разбрали. Не казва също, че пие. Тя го допуска.

Това не би се случило по времето на моя съпруг. Хич и не помислях. А после, като ме изостави, беше наистина тежко, получих тази къща, но не познавах никого. Ама аз съм действен човек, не се сврях в ъгъла, нещата се занизаха едно подир друго и човек привиква. Та тогава съпругът ми дойде да вземе Роже, който беше малък, и тогава се свързах за първи път с адвоката Льофевр. Ако го нямаше Роже, когото се надявах да виждам от време на време, щях да имам възможност да замина за Марсилия. Но има празноти, премълчани неща.

— Съдбата пожела да срещна Кател. Та оттогава съм свободна през деня. От този момент свикнах. Започнах да се виждам със съседите, пийнем по чашка, човек е сред свои, това създава атмосфера. Няма да отида в кафенето например, никога няма да ме видят на тезгяха или пък някъде на маса. Но тук, като сме две-три, смеем се над нещастията си. Пък може да е и наследственост. Бях много малка, когато баща ми умря, за него не зная. Ама майка ми, тя попрехвърляше! Да бяхте видели каква смрад беше у нея, когато умря! Що празни бутилки, че и хлебарки, даже върху нея. Сестра ми може би е още по-зле. Но при мене не е непреодолимо, мога да спра още отначало. Когато бях бременна с Брюно, не съм пила нито капка, спомням си добре. Не, то ми е, както другите взимат лекарства.

Тя се надсмива на себе си.

— Може би, дето после ставам по-чевръста в устата. Така си казвам, каквото ми е на сърцето... Един ден дойдоха от социалната помощ от завода на бащата, дадох им едно вързопче и не съжалих. Ама бащата се жалваше поне една година подир това. За Серж пък ме е страх да не би да стане алкохолик някой ден. Той обича да пие. На 13–14 години пиеше бира. Чупеше всичко. Заради него се скарах със социалната помощ, попитаха ме, моля ти се, дали не съм му слагала вино или калвадос в бибероните. Трябваше да им се вода по акъла. А когато не им уйдисваш, автоматически не разбират вече нищо.

Дванайсет години се помиряваме. Забележете, че след тази история жената от социалната е идвала само веднъж. И мене ме нямаше. Или пък децата са казали, че ме няма.

Тя избърсва носа на Давид.

— Виждала съм сестра си да слага калвадос в шишето на дъщеря си. На тая, ненормалната. Не казвам, че това е причината. И освен това момичето беше хремаво. А не, Серж за малко да умре на година и половина; остана си болнав в ушите и в главата и се разболява, когато пие. Затова не му се сърдя, когато откача.

Ужасно беше, когато майка ѝ се напиеше. Юрганът правеше корема ѝ огромен и го ограждаше с волан избелели цветя.

— Същинска умряла крава — казваше сестрата на Югет.

Тя беше наистина ужасна, Ръоне.

Югет знаеше, че ще я оставят на мира до вечерта. Тя напускате своето дърво или тавана и се настаняваше в къщата, последвана от котката. Включваше радиото, гласовете пращяха зад платното над скалата, претопляше си мляко, ядеше, когато си искаше, и, разбира се, не миеше нищо. В четири часа не бързаше да се прибира.

— Ще накъсаш ли трева за зайчоците? — питаше я Деде, когато пред училищния вход се разпиляваше тяхната редица, на най-големите, 13–14-годишните.

— Може.

Деде беше смешен изобщо. Не беше от селото. Семейството му го беше изпратило у някакъв кръстник през войната и после той беше останал при него. Вече не твореше за Париж, както в началото, но казваше „зайчоци“, имаше малки кръгли очила и широки панталони, пристегнати с колан.

Те вървяха покрай канавките да пълнят един чувал с фий — със захабен нож и изтръпнали пръсти.

— Тази нощ ще има слана — предсказваше той, — гледай чайките зад плуга.

— Какво те засяга дали ще има слана тази нощ?

— Нищо. Бих искал винаги да живея на село.

— Винаги тук ли? — Над прясно изораните ниви тя гледаше червеникавите и синкави храсталаци.

— Винаги на село и винаги с тебе.

Беше казал това и я беше целунал. Рамото му беше твърдо, мършаво. Миришеше на маслени сладки. Не беше първото момче, което я целуваше, но спираха дотук, бяха 13–14-годишни като нея. Щеше да се случи нещо, ако беше мъж. Един от ония набити мъже, чиято работна престилка не им е по мярка и прави ръцете им като на дебели бебета. С пожълтял фас в ъгълчето на устните и с примижаваци очи, когато пушат или търсят нещо в портфейла си. Тя си ги представяше с все повече подробности, като заспиваше: широк врат над меката яка, протрита кожа на лактите. Изобщо — мъж! Като си помислеше, ония, които ѝ харесваха, бяха при бензиностанцията. Шофьори на камиони. Механици. Но не и земеделци или пък земеделци, които приличаха на механици.

Деде никога няма да бъде такъв. Бузите му ще са винаги гладки, а адамовата му ябълка подскача като на младо попче. Но пък Деде няма никога да я бие. Той беше от друг свят. У тях биеха. Когато беше малка, майка ѝ я биеше повече от сестра ѝ. И много често нощем тя сънуваше. Сънуваше, че бие баща си. Той седеше на масата, тя знаеше, че е вързан, и го биеше. Усецаше, че ръката ѝ се вдига и пада, движението ѝ се ограничаваше от разстоянието, което ги делеше, но тя нямаше никакво впечатление за съпротива. Сякаш не се натъкваше на нищо. Виждаше само как се свива челюстта на баща ѝ. Тя не знаеше защо му има зъб. Никога нищо не ѝ беше направил, никога не ѝ беше говорил. Боледуваше от тежка неврастения, от дълго време беше в лудницата.

Един ден, връщайки се на обед — тя ще си спомня цял живот, дори да иска да го забрави, — завари баща си седнал на масата. Той я целуна. Тя чу гласа му: „На малката ще ѝ прилошее.“ Само това.

Следобеда остана в леглото, защото краката не я държаха. Бяха я сложили да си легне облечена.

— Не заради мене припадна! Нали?

Югет погледна майка си срещу светлината и притвори очи. Дълго време остана сама, плачеше без глас, без да може да спре, щеше да се стопи напълно. Тя искаше да се стопи. Да не помръдне. Да е сънувала.

Той дойде да я види на мръкване. Какъв беше дребен и мършав със смачкания си каскет, като чиния, тя не си го спомняше такъв.

Сълзите ѝ потекоха отново. Той не ги видя, защото не запали лампата. Чу само, че носът ѝ беше запушен. Когато се събуди, те навярно вече бяха вечеряли.

Откъм кухнята се дочуваше гласът на майка ѝ и — по-неясно — тоя на баща ѝ.

Югет стана, зъзнейки по престилка, прекоси празната спалня и се спря зад открянатата врата.

— Ами ако...

Майка ѝ крещеше, а той се опитваше да обясни. Тя подхващаше, без да го слуша:

— Ами щом не можеш да работиш, връщай се в болницата!

Той говореше доста тихо и Югет не разбираше всичко. Но тя беше сигурна, че е прав.

— Само кажи това и ще напиша на доктора. Ще те затворят. Малко ли ти беше електричеството?

Тя побутна вратата и видя баща си. Беше обхванал главата си с длани, подпрени на кухненската покривка.

Когато по-късно тя си спомни тази сцена, си каза, че беше влязла, че се беше нахвърлила върху майка си, викайки: „Млъкни! Спри! Млъкни!“, и се опита да забрави, че беше оставила да ридае от страх и слабост единственото същество, което обичаше. Но човек не винаги знае за тези неща.

Последната седмица от февруари камионите заграждат пуцинака, който обикновено служи за паркинг. Оранжевите и сините палатки се разпъват като парашути над количките на „Лунапарк“ и манежите. Пристигат лавкаджиите, продавачки на захаросани бадеми и вафли, проточват се стрелбища, лотарийни колела, кукли, които съвсем не приличат на кукли, но увековечават представата за печалба на панаир: корав тюл и начервосана уста. Всичко изпъква внезапно под острата светлина на множество електрически крушки, докато високоговорителите подхващат звуковата битка — празникът започва.

И „временният квартал“ се изсипва. Децата от училището имат безплатни билети една сряда, но другите дни не успяват да приберат в къщи възрастните. Намесва се бандата от гарата и полицията не закъснява да се появи. Студът изопва лицата, ръцете изтръпват,

червеникавите газови лампи пърлят бузите и част от гърбовете на касиерките на люлките. Но ония, които излизат от самолетите с виещи сирени, прекрачвайки преградите, са с вкочанявали устни и насълзени очи.

Тя дойде, въпреки настъпващата нощ, щом забеляза, че ѝ липсват двацет франка от портмонето. На един дъх, по тъмните преки.

— Ще го спипам!

Сигурна е, че имаше тези две банкноти от предната вечер за бутилката с газ. Сигурна е, че е работа на Серж. Но малко ли са тия, дето му приличат по ръст, теснички в раменете? Десет пъти тя се припознава, тича, но се показва друг профил и друг цвят на якето. Тя спира, претърсва с поглед групите, заобиколили плътно някакъв стълб, жонгльори, една моторетка.

Минава зад една шатра, нощта е по-студена, когато е тъмна, а миризмата на пържено става лепкава. Още замаяна, тя не различава двойките в сянката и се връща към шума и светлините. Един високоговорител подчертава „р“-тата: „Радост, радост, радост и смях до припадък!“ Серж трябва да е с бандата от гарата. Видял я е. С тюркоазената рокля, която ѝ подчертава корема, и с вирнатата брадичка, защото търси разправия. Срам го е и той се мушва зад един едър мартиниканец. Тя минава край тях, но дори не знае, че това е бандата от гарата, и продължава, а Серж се срамува още повече, макар и за друго. Какво търси тя тука?

Жози пък мисли за всичко друго, но не и за майка си, тя е в прегръдките на едно момче, което преди един час не познаваше, с вдигната пола над зачервените от студа, та чак морави бедра, освен ако не изглежда така от светлините на манежа. Те са там, седнали и двамата на едно дървено прасе, което се качва и слиза. Майката изчаква да минат пред нея:

— Какво правиш тука, Жози?

В семейството няма много изречения за една и съща ситуация. Лицето на Жози никога не е било красиво, но лицето на учудената Жози е лишено от живот, устата ѝ се отваря, сякаш под тежестта на долната челюст.

— Кажи ѝ да върви по дяволите! — крещи ѝ в ухото момчето, чието име тя дори не знае.

— По дяволите! — крещи Жози на следващата обиколка.

— Слизай веднага!

Прасето се подчинява.

— Ще чуеш ти баща си! Тук не е място! Ще се прибера, когато си искам! — вика отново Жози, като минава край нея.

— Няма да допусна да ми говориш така!

Децата ѝ могат да ѝ кажат „По дяволите!“ или нещо още по-лошо, без разговорът да се прекъсне, но ако грубо изразят желание, противно на нейното, тя вече не понася „езика им“ и се залавя тъкмо за езика. Най-накрая Жози се прибира, майка ѝ я буца пред себе си като коза по стръмна пътека. Колкото повече се възкачват по платото, луната се отбулва и железопътните релси в ниското заблестяват. Вече не се чува панаирът. Вятърът духа от противоположната посока и донася соления дъх на морето.

Вече не става дума за Серж и двайсетте франка: сега трябва да знае какво ще каже на бащата.

Те влизат. В кухнята е най-малко 23 градуса. Седнал пред телевизора, бащата слуша транзистора си. Серж прави дупка в ръчния си часовник със зъба на вилицата.

— Бягала си до аптеката и даже не си взела рецептата — подхвърля ѝ той.

Тя веднага отвърща:

— Всички вие ще ме подлудите, хич не е трудно!

Поставяйки гребена си отдясно, тя хвърля поглед към сина си. Кател загасва транзистора, става и се подхилва:

— Не е ли имало днеска някаква кавга в къщи?

Всички са малко смутени.

— Нищо ли не си забелязала, майко? Свих ти два кинта от портмонето, като тръгнах тази сутрин и ти не си ли забелязала? Много ли ги имаш? И аз исках да се позабавлявам, да не съм глупак!

— Това пък какво е?

Тя присяда, не издържа повече. Серж веднага разбра. Жози пък — съвсем нищо, тя се прозява.

Отвъд караваните, разположени из пущинака с развято пране, безредно оградени от американските тежкотоварни камиони, понякога климнали върху спукана гума, има една строителна барака, боядисана

в бананово жълто. Вдигнаха я в началото на лятото, а през август, изглежда, в нея живееше една двойка, която ходеше на плажа и простираше хавлиените си кърпи да съхнат върху сгъваеми столове. Често си сменяха колата, жената чакаше дете. Курортисти. Бараката си остана там.

Не е съвсем вярно, че в такива квартали хората се дебнат. Чуващ това, което преградите не заглушават, засичаш оня, който се връща пиян, виждаш на импровизирания паркинг, отъпкан от употреба, че ситроенчето на някой си е смачкано от едната страна. Но никой не дебне зад прозорците. Всеки си има разбирания.

Само на два километра по платното, в блоковете с по няколко входа всички стълбища се наблюдават, по всяко време наемателите се облакътят на подредените в редица балкони. По стълбищните площадки галошите на някой пречат на пазарската чанта с колелца на другото, а тия, които още не домакинствуват, нито работят, се врат из мазетата, където си уреждат срещи и си правят клопки.

Кател не греша, когато казва, че във временните жилища хич не могат да хванат края на децата. А тя, когато е в състояние на трескава възбуда и излиза жадна за простор — по пантофи и без палто, няма ли да бъде незабавно изложена на многобройни погледи?

По свой начин кварталът разпределя всекидневния живот. Всеки си протича в своя ограничен декор, съседен на другия. Може би защото не съществува понятието „насреща“.

Прозорецът гледа към тясна уличка, която опира до навеса и кафезите за зайци на съседа, чиято врата е разположена, както всички останали врати. Трябва да се зачуе сирената на полицията или на „Бърза помощ“, или пък и двете, за да наизлязат всички и актьорите да се размесят.

Така че, когато Серж съобщи, че Марсиал работи в „Алжеко“, на майка му ѝ трябваше време, за да разбере и да реагира.

— Какво е това „Алжеко“?

Името звучеше като фирма на малки магазини на самообслужване.

— Бараката на строителното...

— И какво прави в „Алжеко“?

— Не знам, кръстницата на Надин ми каза, когато минах с моторетката.

Кръстницата на Надин не дойде тоя ден. Всяка сряда тя си води децата с автобуса в хигиенния пункт. Ваксини, повиквания, а освен това има ден за пране, ден за инжекции. Но на следващия ден тя беше на входа на училището. Майката на Серж също, което е рядкост.

Когато се видеха край оградата от червени тухли, те не си говореха много. Всяка стоеше с ръце в джобовете, с почти стиснати юмруци на корема. Не се чувствуваха никак удобно, макар че не бяха единствените, обули на бос крак обувките.

Беше им студено. Винаги духа вятър пред входовете на училищата. Ето защо майките, които идват с коли, чакат вътре, паркирали в двойна колона.

Брюно изскочи като тапа, отхапа от кифлата си и притича към Надин, която излизаше от прогимназията, мърморейки:

— Имам да правя домашно за Общия съвет. И откъде ще намеря документи, а?

— И Марсиал ли има?

— Не сме в една и съща група. Той има да пише за автомобилната обиколка в Манс.

Предишната седмица трябваше да занесат по пакет прах за пране, беше лесно, ама Общият съвет...

Групата, разположена по ширината на тротоара, е смутена, но накрая се размърдва.

— Знаеш ли, че Марсиал е на хубаво място? — казва кръстницата на Надин. — В „Алжеко“ е. Гледа едно дете.

— Кога?

— След училище.

— Живее ли някой в „Алжеко“?

Кръстницата се поколеба:

— Родителите работят.

И тя смени темата. Странна история. Защо ще му плащат на Марсиал да гледа дете в бараката на строителното след училище?

Майката мина нарочно два пъти пред жълтата барака. Втория път видя на вратата едно момиче с ролки на главата. Същата вечер Серж каза, че ще отиде да спи с Марсиал в „Алжеко“. Щели да поиграят на карти с още един.

— Ама Марсиал спи ли в „Алжеко“?

— Знаеш много добре, че той пази детето...

Майката подреждаше чантата си и изведнъж се спря:

— Всяка нощ ли спи там?

— Разбира се, родителите живеят в Париж.

— В Париж ли? Ама какво ми разправяш ти? А през деня?

— Взели са слугиня до пет часа.

Една слугиня значи е натоварена да купува мляко и хартиени пелени, а мършавият 13-годишен Марсиал, с пакет цигари, поддържа нафтовата печка и е нает за нощен пазач.

Положението се прояснява сега пред очите на майката. Тя щраква закопчалката на чантичката и поема през буренака към караваните, следвана от Надин.

— Как да направя за Общия съвет? Имаме го за утре...

— Сега не е моментът, мила. Бягай да потърсиш във вестниците. Аз трябва да поговоря с кръстницата ти.

Това стана бързо. Смаяна, кръстницата започна да се оправдава:

— Марсиал отива, колкото да почака...

— Какво да почака? Да пламне бараката ли? Ако ти си луда също, да повикаме пожарната...

— Когато родителите си дойдат... Те трябва да ми платят остатъка. Ще им кажем, че така не може да продължава. Ама знаеш ли, те са женени...

— И какво от това?

— Не са заедно... и не могат да идват често... Той държал гараж.

Майката се спря за миг, докосваше се до една човешка съдба, но после отряза:

— Можеш да ми разправяш каквото си искаш, но аз ще изпълня дълга си...

Надин се върна без вестници. Толкова по-зле, няма да има никакви документи за Общия съвет. Ако учителката не е доволна... Но това, което ставаше около кухненската маса, беше по-интересно. С ножица в ръка майката изрязваше думи от стари списания и с крайчеца на пръстите си съставяше изречения върху един кариран лист.

Намерете ми „опасност“, дори да е на парчета, Брюно, не яж лепилото!

Бързаха, мушамяната покривка, ставаше лепкава.

— Готово: помощ на човек, който е в опасност.

— Какво е това?

— Гражданско обучение. Като Общия съвет. Че и по-добре.

Полицията се намеси. Кръстницата на Надин се сърди цяла седмица. Майката пък прекосяваше квартала с още по-вирната брадичка и с отговорен вид, поради който удължаваше крачка. Но защо анонимно писмо?

— Защото на мене нямаше да ми повярват, те ме познават, тъй да се каже!

Зала „Никол“.

Железните легла са наредени от двете страни на един свод, под който цял ден преминават колички, но сега е десет часът вечерта и снопове ярка светлина са насочени само към възглавниците на неколцина болни. Тя прави знак с ръка. Лежи под завивките и само пръстите ѝ се движат, преди думите да излязат от подпухналата ѝ уста. Пръстите ѝ са все така тънки, халката ѝ се плъзга по ставата.

— Виждате...

Ръката ѝ пада.

— Той ме напердаши.

Сълзите смъдят в очите ѝ, които сякаш са се смалили.

— Бях ви казала, че ще ме пребие. По-добре да го беше направил...

Погледът ѝ се отклонява и се спира на голата стена.

— Изгубих си обувката, като тичах, и той, като ме настигна, с тока... Добре че малките не бяха там.

Ръката ѝ хваща моята. Протезите ѝ са в пластмасово легенче на нощното шкафче.

— Малките. Все за малките си мисля.

Настъпва тишина. Разчорлената ѝ неузнаваема глава се е вдълбала във възглавницата.

— Аз нямам нужда от нищо, от нищичко вече. А Жози, като се върне, ще ѝ кажат, че са ме откарали с линейка... Тя е вечерна смяна тази седмица.

Според констатацията на полицията тя беше пила, беше предизвикала Кател Реймон и разгневен, той...

— Няма да се върна вече. Не искам да се връщам. Само да си ми даде малките.

Не е време сега да се говори за безплатна съдебна помощ, за следствие. Трябва веднага да се поиска сънотворно и да се пъхне ръката ѝ под опънатата завивка. Младата болногледачка се възмущава:

— Ама в края на краищата няма ли да го озаптите тоя чичко?

Тя е медицинска сестра-стажантка. Още не знае, че чичкото не може да бъде озаптен.

Мозъчно сътресение. Тя се прибира в къщи след изтичането на срока за наблюдение. Той беше домакинствувал и беше залепил линолеума. Не си размениха нито дума. Съседите не я поглеждат и тя знае защо; страхуват се да не ги помоли да свидетелствуват.

Възпитателката, която не пожела да остави през това време „бащата“ и Серж насаме, намери на Серж място в един селски интернат.

Кой би могъл да повлияе на Кател? В завода го ценят, той уважава пазителите на реда, никога не са го виждали пиян, по-скоро е за окайване, че гледа три деца, които не са негови, освен трите, които е направил на тази вдовица, „добре известна на социалните служби“. Има образование, или поне той си мисли така. Ходил е в Алжир и познава „арабите“. Няма приятели, не играе на карти. В къщи се задоволява да си поправя моторетката и да пердаши своите.

Извън това не чете вестници и не гледа телевизия, защото вечер си ляга скапан от умора, но оставя телевизорът да гърми, докато децата заспят, понеже те имат нужда от развлечения. Изобщо обича семейния живот.

Тя донесе списания от болницата, чете ги и ги препрочита. Излезе един-единствен път до края на улицата, за да навести по-голямата дъщеря на кръстницата на Надин, която се изгорила лошо.

— Изгорена е със сто градуса. Мъжът ѝ се върнал, както всяка вечер, а тя топлела стаята за малкия, но той ѝ хвърлил запаления спиртник в краката. Не е в болница, понеже не пожелала да го напусне. Сестрата идва да ѝ прави превръзки в къщи. Той пие, това е порок. Какво да се прави, човек обича само веднъж.

И пак се захваща със списанията си. Със своя хороскоп и с тоя на Серж. Надин следи само своя.

— Ами Жози?

— Тя даже не знае да чете — подиграва ѝ се Надин.

— А, знам да чета, ама не им вярвам.

— Защо?

— Защото така.

— Аз не казвам, че им вярвам, но това дава указания. Всеки път, когато ми кажат да се пазя, съм сигурна, че трябва да се пазя от сестра си. Щом тя ми пише, винаги има листенце от цвете в писмото. Изтръсквам го над огъня.

— Че лошо ли е листенце?

— Както всяко нещо, зависи кой ти го изпраща. Тя знае много такива неща. Когато ми пише, значи нещо си е наумила. Да я видите само с офъканите ѝ коси. На 43 години няма нито един зъб, чудя се какво ги прави.

Тя се смее, приятно е да я гледаш как се смее.

Съседката донася списание „Детектив“.

— Прочетохте ли го вече? — пита майката, прелиствайки го разсеяно. — „Детектив“ ми е любимото списание. Не е като фотороманите, ами е животът, какъвто си е.

Отново става сериозна и добавя: „Това ме успокоява.“

Всички тези бити и изгорени жени са нейни сестри, свързани по някакъв невидим начин. Тя, която е толкова горда, познава тяхното унижение. Знае от какво се състои примирението им.

Възпитателката дойде да види защо Серж не се е върнал в интерната.

— Защото не му е вързан там пъпът. Той се уплаши да не го изгонят, а пък аз не мога да намеря тази сума. Този месец и свекърва ми е при мене. Теоретически плащаме двете, но фактически аз се оправям.

Какво искате, тя ми е свекърва, не че се бяхме скарали... Ако трябва да разчитам на сестра си, тя няма пукната стотинка. То и аз не съм богата, но все пак я нареждам.

Серж трябва да се върне в интерната, ще поискат аванс от тримесечната му стипендия. Възпитателната си отива.

— Ама и тая си я бива. Предпочитам я пред другата. Какви ли не се срещат. Другата искаше на всяка цена да се омъжи за бащата. Понякога си казвам, че можем да го направим едновременно с първото участие на Надин, ама за какво ли? Обаче тоя, дето го предпочитам,

е възпитателят на моя Жаник, той е наистина бомба, умее да приказва. Някой ден ще дойде с жена си. Разбира се, не сме му само ние на главата, но той е приятел. Не всички си приличат. Някои минават веднъж на три месеца, ще речеш, че са инкасатори. Ама на такива аз не им казвам нищо, всичко е наред. И после може да стигна до крайност. Трябва да си изживееш, каквото ти е писано.

И тя разтърсва коси с онова леко предизвикателство, което е част от достойнството ѝ.

Когато беше малка, непроницаемото ѝ лице, което контрастираше с детската възраст, сякаш премълчаваше всевъзможни тайни и всичко онова, което останалите не можеха да разберат. Изражението ѝ ясно го подсказваше, дори и ако зад тази външност Югет криеше най-безобидни мисли: „Краката ми са студени“ или „Ще си оставя недоядения спанак“.

— Е, хайде де, принцесо!

Докарана на масата с тази обида, Югет трябваше да става все за едни и същи работи: да донесе супника, да отвори прозореца, за да вземе маслото, без да пусне котката да влезе, или пък да сложи да се сгрее вода за съдовете.

Да, там тя беше принцеса. Вдъхваща завист, недоверие, та дори мъничко страх, дразнеща — като човек, който чете и мълчи.

От името на майка си тя пишеше няколко то писма, които трябваше да се изпратят в годината. Още на десет години тя отправяше „отличните си почитания“ към кмета заради купоните за въглища, на директора на ленената фабрика и на тоя на психиатрията с молба да задържат „мъжа ѝ колкото се може повече, предвид болестта, която има“. Кой ли е забелязвал правописните ѝ грешки? В къщи тя минаваше за интелектуалка, макар тази дума да беше непозната.

В училище беше „оная, дете изглежда не е глупава“. Учителката въздишаше. Трябваше да се подхваща отначало, да ѝ се обяснява всичко, което тя се преструваше, че е разбрала.

Тя се преструваше, това беше най-лошото. Само тя познаваше двойната игра, която играеше, без нищо да каже или да прави нарочно. Единственото, което ѝ оставаше, беше да дразни учителката си с вида си, който сякаш казваше: за какво служи логическият анализ? И да упражнява властта си в къщи, тя дори си позволяваше твърде много.

Обаче това, което я интересуваше, беше всичко останало. Имаше желание например да отиде за риба с Деде, но не смееше. Той се връщаше с пръсти, почернели от пипането на червеите и мокър до колене.

— Никога ли не ходиш на морето?

— Не.

— То е на шест километра, върви се все по един и същ път.

— Зная.

Имаше само един завой след къщата, облепена цялата с черупки. В нея живееше един пенсионер от Индокитай.

— Ами къде отиваше с брат си, когато тръгнахте с велосипеди?

— В гората.

Слънцето провираше лъчите си като паяжини между буковете, те зарязваха колелата си в траповете, пълни с листа, където краката затъваха, и отиваха сред гъсталаците от папрат. Крехките гъби едва се държаха изправени. Изпонадупчени, сбръчкани, безобидни. Югет напълваше шапчицата си.

— Ако обичаше да ходиш за гъби, щеше да обичаш да ходиш и за скариди — казваше Деде. — Вървиш по пясъка и се вглеждаш, виждаш две малки дупки и...

И досега тя обича полето и разходките с кола, всичко, което я изтръгва от жалкия квартал, който тя гледа с очите на случайния пътник.

— Събарят колибите и тия изгорели греди, струпани накуп, са още по-тъжни от самите рушевини. Децата ходят там да играят и се връщат като въглищари.

Тя се разведрява, щом градът остане назад.

— Да, обичам полето, дори зиме, както е сега, без листа. Когато бяхме момиченца със сестра ми, в неделя взимяхме колелата и ха по един път, ха по друг — озовавахме се на трийсет километра. Знаехме къде има зрели лешници. Друга беше тогава околността. Ходех за риба с брат си, тоя дето се обеси край временните жилища, където сега живеят хората. Аз не бих могла — свикнала съм на простор. Славно време беше. С хляб и сиренце тръгвахме за цял ден. Обичам свободата. И освен това сега съм вързана. Това най-ми тежи.

И все този предизвикателен жест с ръка, прибираща косите към врата:

— Все ми е едно, свободата ми е в главата...

Тя говори като затворничка. Такава си е. Затворничка на своя квартал, откакто се е настанила там, поради липса на пари. На незаконния си мъж, поради липса на средства за живот, живота на седем души. На шестте си деца, поради липса на информация навреме.

— Да живея на село ли? Не искам. Договорът ще бъде на името на Кател и той може да ме изхвърли!

Всичко, което притежава, е договорът за тази паянтова постройка от следвоенно време, от годините на бързите акции за временно настаняване. Договор, който можеше да бъде прекъснат сто пъти поради забавяне на наема, но не беше, ала може би ще бъде прекъснат утре, но така — ден след ден — е единствената ѝ сигурност.

— Дори да ми дадете къща...

Дали би ѝ се искала къща с истинска баня, с розови храсти и с гледжосана котка на покрива?

— Какво би променило това? Кател ще прави своя цирк, дечурлигата ще изпочупят всичко, аз ще си бъда все така вързана и ще имаме още по-малко пари!

Пътуване ли? И след това да се върне? Да спечели на конните надбягвания би било чудесно. Би похарчила всичко за няколко дена. Защото ако е дума за проблемите ѝ, тя би могла цял живот да ги урежда. А пък ѝ е дошло до гуша да слуша за уреждането им.

— Колко пъти са ме съветвали да посадя цветя отпред и зеленчуци отзад. Но аз предпочитам да купя стръкче момина сълза за седемдесет сантима, както за първи май. Ще изляза, ще изпитам удоволствието да го подаря, а пък ако не мога, минавам и без това.

Тя не може да има желание само за едно нещо.

— Нямате представа какво ми се случи — пришепна тя на съседката, която живее на същата уличка, на ъгъла при дрянореве, и после се прибра. Няма да го каже на никого. Малката Надин беше изнасилена от съседа в пристройката. Четирийсет и пет годишен мъж, който работи в предачницата.

— Един път съм излязла! И като си помисля, че заедно залагахме на конните преди няколко години...

Надин бели картофи.

— Стига, миличка.

Надин си слага верижката, тя винаги е с изгрязани нокти, лакирани в тъмночервено, научила се е да ходи с изпъчени гърди и да се кипри — майка ѝ я проследява с очи. Надин прекрачва гишето и изчезва.

Да се оплаче? Ами че то е срамота от децата. Да отидат на лекар? Хайде да почакаме. Дали пък да не говори с него?

— Аз не му говоря, откакто не ми дойде на една среща и като не го засякох вече. Дори не поздравява или разправя, че съм курва.

Изправена на завоя на алеята, майката гледа как се отдалечава госпожа Янсен с малката си кожена шапчица и с палтото си с лилави ресни.

— Малко индианско пада, дума няма, обаче тя си е ексцентрична, клетата. Още първата година, когато водеше неделното училище на Жаник, го имаше, спомням си. Сега е в „Швейцарската хижа“, дома за пенсионери.

Възрастната жена се извърща и прави знак с ръка, майката ѝ махва в отговор и се прибира със скръстени на гърдите, здраво притиснати ръце, както всеки път, когато излиза, без да се наметне.

— Когато тя престане да идва дотук, аз ще ходя. Нима да я оставя. Днес беше много доволна, защото ѝ бях заделила една торба от Католическата помощ. Лъскавичка, съвсем като нова, опитвам се да я глезя мъничко. Мисля, че си няма никого тук; не се е върнала в своята страна, мъжът ѝ е бил консул, гробът му е точно на ъгъла срещу паметника на бившите бойци до моргата. Ходи дотам пеш. Казвам ѝ: „Скъпа, това не е вече за вашата възраст, взимайте такси!“ — трябва да има добра пенсия. Обичаше много Жаник, знаеше как да го подхване, каза ми, че му плетяла чорапи. Но с Надин изобщо не потръгна. Тъй че всички са кръстени, но само половината получиха първо причастие. Госпожа Янсен ми каза, че трябвало да държа здраво Надин и останалите, но самата тя не е настояща, тя е самата добротата. Всеки случай, сега, като е в „Швейцарската хижа“, вече не води неделното училище.

А дали вярва в бога Югет?

— Мисля си, че ако добрият господ съществува, той разрешава да се вършат много низости. А иначе съм католичка. С първия се оженихме в църква, то се разбира. Ама с Жаник не зная как се случи така. Армията на спасението събираше младите, обаче отиваха и възрастни, та бяха направили нещо като частно първо причастие. И после той се захвана с неделното училище, но това не му попречи да получи конфирмация. Пълна бъркотия! — И тя се подсмивва.

— Каквото и да приказвате, господ си е един — намесва се Кател, който днес е в настроение. — Виждал съм арабите по време на страхотна жега, но не пиеха нито капчица вода, ако им беше празникът, техните пости, както му казват. Устните им бяха сухи, та побелели, винаги ще си ги спомням.

— Всеки си има обичаи — съгласява се тя, — аз пък слагам всяка година едно светено клонче, окачено на пирон. И да се питам, не мога да кажа защо. Майка ми никога не слагаше. Но когато бях млада, хората излизаха от църква в неделята преди Великден с клонки, децата също, и това ми напомня детството. Не моето, ами на другите.

По онова време тя влизаше в църква през седмицата, като се страхуваше да не я видят. Големият железен ключ, зеленясалият купел, скамейките, които кънтяха, когато се блъснеше в тях, миризмата на разтопена свещ — да, беше заради миризмата, и заради градинските букети, задушени в бурканите, наредени от двете страни на олтара.

Тя, която никога не говори за това, прошепва:

— Не смеех да пристъпя, защото там беше сърцето на спасителя, приличаше на червено мигащо око, което ме гледаше.

— Трябваше да почакаш да мине на зелено — подхвърля Кател.

Брюно се смее, настроението е шеговито.

— Ама аз си правя майтап.

Крадешком той я поглежда. Тя му обръща гръб, изсипва в една глинена паница две пакетчета сухо картофено пюре. Без престилка е, не си струва да я слага.

— Аз съм католик като всички — продължава той, — като дете пеех в църковния хор. Заедно с едно момче, което после стана депутат. Обичаше виното за комка.

Тя слага подноса с пюрето на средата на масата. Смешно е мълчанието около това ястие, въпреки новините на областната телевизия. Чува се само тракането на вилиците. Какво пък, яде се!

Давид сграбчва лъжицата наопаки.

— А бе, не струва като истинското, какво да ви разправам!

Тя го знае.

— Все пак не си безделница.

Тя не го чува.

„В четвъртък излязох побесняла“ — казва Югет.

— Побесняла ли?

— Всичко тръгна наопаки още от сутринта. Серж беше дошъл да спи предната вечер, но се успа и не отиде на училище. Не обичам да ми се мотае в краката цял ден и отидох на гробища. А и беше някъде към единайсет. Ето че срещам съпруга на мойта приятелка, то пък един съпруг... и той почва да ми говори на „ти“. Не искам никакъв трийсетгодишен хлапак да ми приказва на „ти“, да не сме пасли овцете заедно.

— Че вие не говорите на „ти“ даже на жена му! — подчертава кръстницата на Надин.

— И тя е на петдесет години. Но понеже беше вдовица, не можах нищо да кажа, че повтаря... Такъв е животът, той намери дом, но всеки си живее у дома!

„Всеки у дома! От туй по-хубаво няма“ — размишлява приятелката, като чака кръстницата на ъгъла при дрянореве. Все пак тя не може да виси тук непрекъснато, мъжът ѝ иска да спи, за да си навакса нощите, пък и той е мъж, нали, има и някои нормални неща. Винаги ѝ услужвам я с марка, я с ютията. Мъжът ми даже ѝ донесе мокет от завода. Тя май ми се сърди, задето съм повторила... А тя не че беше курва, но доста си хойкаше.

— Та пристигам на гробищата — продължава Югет, — задигнали ми зюмбюлите и се щурам един час, докато си намеря богородицата в стъклена топка със синята перуника. Беше на един горен гроб. Записах си името.

— Ами богородицата намерихте ли?

Кръстницата на Надин продължава да стои права в шлифера си, имитация на пантера.

— Не, не богородицата. Ще поместя съобщение, та да арестуват ония, дето ми съсипват гроба. Не искам да ме унижават.

На следващия четвъртък, когато излиза местният вестник, съобщението е поместено между едно загубено куче и фураж за продан в рубриката „Разни“.

— Искаше ми се да го сложат най-накрая, преди търговете. Толкоз по-зле.

Тя имаше на какво да се надява тази седмица. Естествено не че богородицата ще се върне, а че малкото ѝ послание на късче измачкана хартия е отпечатано и че думите му ще прескочат границите на временния квартал. Пази си дори отрязани съобщения из вестниците, чиито тъжни герои са нейните синове: кражби на автомобилни части или сбивания. Не че се гордее с тях, не. Но те съставят скромния ѝ багаж, наследството ѝ.

Що се отнася до кръстницата на Надин, тя е щастлива — бременна е. Вече има девет или десет деца, но този път ще се остави да я вържат, като ражда.

— Също като мене, това е чудесно! — казва Югет. — В деня, когато отидох в клиниката, пеех, сякаш отивах на бал. Трудно е да се решиш, трябва да си зарежеш къщата и освен това не всички мъже обичат тая история.

Кател например нищо не беше разбрал. Когато тя се върна с Давид, той вдигна чашата си с мартини и каза за новороденото:

— Да се надяваме, че то ще затвори портата!

Тя сякаш не го чу, а той, без съмнение, е подхвърлил на колегите си:

— Ако роди още едно, няма да бъде от мене!

За да повтори това, което казват останалите.

Изпъдиха Серж от интерната. Това означава, че като извънреден ученик, няма да взима рейса всяка сутрин, за да ходи на училище: няма да има пари или пък смелост. Ще си прахосва дните да се щура из квартала или да пали огън в колибата, която си е построил в пролуката на един стобор. Пропаднаха плановете той да живее на разстояние, но не и откъснат от семейството си. Край на редовното хранене, на часовете задължителен сън, на тренировките по футбол. Майка му изглежда напълно безразлична.

— Какво сте написали на директора, че той не оставя вече Серж да спи в училище.

Тя премества предметите без нужда — купчина бельо, захарницата.

— Писах, каквото бях казала, че ще пиша.

После оправя календара.

— Серж може да ви го каже, аз го бях предупредила, че ако не престане да закача нощем сестрите си, ще изпратя писмо на директора. Думата си на две не цепя. Миналата събота пак досаждал на Жози.

Ако бащата знаеше...

Жози още не се е оплакала.

— Не е нормално момичетата да спят по панталони.

Е да, не е нормално, но тъкмо поради това интернатът беше добре дошъл.

— Писах, че има особени навици.

Естествено директорът е разбрал съвсем друго нещо. „Особени навици“ не е същото. Въпрос на терминология. Но злото е сторено.

Тя сипва супа в една дълбока чиния.

— Комшийката е болна. Няма да я бъде. Старците, които се разболяват напролет, наесен си отиват. Като листата.

Отрязва филия хляб и избира портокал.

— Ще ми бъде мъчно. Тя „спаси Брюно“. Надин, занеси ѝ вечерята и гледай да не я излееш по пътя.

При Серж всичко върви наопаки. Мръсен е, ризата му е съдрана, широкият му панталон се набира под колана, сякаш всичко, което има, през тази седмица е достигнало крайната точка на износването. Отслабнал е и прекарва по-голямата част от времето си в колибата, която е мебелирал със седалка от кола. По пода се въргалят влажни, орфани списания, с комикси; пеперуди, изрязани от „Седем дена телевизия“, които му дава съседката, пърхат по стените.

Възпитателката отива при него през буренака.

— Как е училището, Серж?

— Вече не ходя.

— Много добре знам, но сега е март, как ще се справиш?

— Мога да работя.

— През юни навършваш 16 години, ако имаш една година от гимназията, ще имаш повече изгледи да се хванеш някъде чирак.

Той вдига рамене:

— С чиракуване не се печели много.

Възпитателката не може да каже противното.

— Имам един приятел — подхваща той, — пренася само празните бутилки и...

— Това може да бъде временно разрешение, но ти още нямаш възраст за работник, скоро ще трябва да живееш другаде и малко по-различно. А като пренасяш бутилки...

— Няма нужда да живея другаде, майка ми каза, че ще ми оставя парите, ще ѝ давам само за ядене.

— А бащата?

— Да върви по дяволите, договарят е на майка ми.

— Ами тогава какво правиш тук?

— Тя ме изхвърли.

— А какво ядеш?

— Приятелят ми ми носи боб или каквото може.

Момчето подритва с крак една дъска, бавно, упорито, с някаква застинала усмивка. Тази история се разиграва между майка му и него. Не ѝ се сърди, задето са го изгонили от интерната, изобщо не го коментира, завърнал се е в квартала, сякаш е бил войник, а сега иска да навлезе в живота. И като начало — да си извоюва местенце у майка си.

Продължава да подритва дъската.

— Ще не ще, трябва да ме прибере.

— Не ти ли е омръзнало от побоища и скандали?

— Няма да има такива.

Понякога и той е вироглав като Жози. Югет, пък още не е казала нищо. Тя се олюлява на токовете си по пътя, откъдето може да се види колибата на Серж, а край нея Брюно дърпа за връвчица една мършава котка. Прибрал я след заминаването на една каравана, като ровил около правоъгълника с отгъпкана трева. Една половинка от автомобилно огледало, една пробита тенджерка...

— Нещастната животинка, ангорска е. Аз не разбирам, не бива да се изоставят нито животни, нито деца.

Тя се прибира, затваря вратата, отвързва котката, която се пъхва под едно скатано сгъваемо легло и разкъсва крайчеца на пакет с мляко.

Надин възприема поведението на Серж — тя, която ходи толкова рядко на училище, вече изобщо не иска да стъпи.

Тя е в преходен клас, както и останалите преди нея; никое от децата не познава друго прогимназиално образование. „Недостатъчни знания, многобройни отсъствия, трудности в приобщаването, липса на семейна подкрепа...“ Всичките характеристики се повтарят.

— Въпреки това обичам учителката, тя е справедлива, не ни говори като на пеленачета, а както трябва, ама колкото и да е смешно, не обичам училището.

Трудно е да се разбере дали майка ѝ е обичала училището. Тя не говори за това. Предпочита да пише писма, да подрежда думите, употребява неправилно ония, които не познава, и все пак я разбират. Външният свят би я интересувал, ако имаше достъп до него, но училището... Не може да се каже, че насърчава децата си да ходят на училище.

Бащата пък не чака да го молят да си каже мнението:

— В училище човек се научава само на мързел. Като погледнеш учителите с техните три месеца ваканция и разни други неща, какво преподават днес на децата в училището? Мислите ли, че Серж ще си намери по-лесно работа, понеже е учил в гимназията? Когато бях началното училище, даскалицата си простираше прането, докато решавахме задачи. Нищичко не правехме, само майтапи! Или пък, имаше един голям и ячък, и тя го изпращаше на опашката за въглища, беше през войната. Малките е нормално да ходят на училище, но на Надин ѝ е добре с майка ѝ.

— Ще ида при директорката — заключава Кател. — Ще ѝ обясня, че все още ние сме родителите.

Тя не се намесва в разговора и променя непринудено темата:

— Сега, като отвориха този път, човек не може да си чуе приказката.

— Голяма свинщина е техният път, аз бих им...

— Жалко, трябвало е да поискат мнението на господин Кател!

Дали няма да избухне? Не, в добро настроение е и поклаща глава:

— Ама и тя е твърдоглава! Освен това ни удължават пътя, когато искаме да ходим в града.

Тя протяга ръка, невероятно лека ръка:

— Свиваш пред големия магазин и готово.

Югет си спомня за своето училище. В клас беше приятно. Печката мъркаше, както в пощата, и някой беше писал с пръст по запотените прозорци. Ако не я бяха изпитвали, щеше да обича училището. Дълбоките жлебове на чиновете придобиваха от миенето цвета на дървото, белите порцеланови ръбове на мастилниците, по които се разчекваха златистите като бръмбари писци, миризмата на подово масло от съседката по чин цяла зима... Искаше ѝ се да остане там така, без да си сваля палтото. Защо човек трябва винаги да си сваля палтото? Тя се опитваше да си го остави, като разкопчаваше само яката, но учителката не я забравяше:

— Палтото, Югет! Не можеш да пишеш навлечена така!

Когато оставаше по престилката си на морави карета, имаше чувството, че е по комбинезон. И сега трябваше да се опише „най-хубавият ден от ваканцията“. Почти всички се впускаха да описват пътуването до Лизийо с автобус. Всички деца, които карат вероучение, се натовариха една сутрин заедно с няколко докарани жени, които поклащаха ханшовете си. Югет не ходеше редовно на вероучение и не я включиха в екскурзията, пък и нямаше да има пари. Тя беше съумяла да не узнае, да не се озове там, да не чуе, пък и то пътуване ли е до Лизийо? По-късно тя ще иде в Америка. След завръщането другите не се стесняваха, смееха се на приключенията си и показваха пощенски картички с парченце чер плат, който се бил допирал до мощите на света Тереза. Ала те изобщо не мислеха за Югет.

Само че ако в часа по съчинение тя зяпваше, щяха да си въобразят, че няма какво да напише, защото не е ходила в Лизийо. Тя тръскаше коси, сякаш искаше да си оголи врата, и натопяваше писалката си във виолетовото мастило.

„Най-хубавият ден от ваканцията беше едно ходене за риба. Тръгнахме рано сутринта по пътя из долината, мъглицата предвещава хубав ден. Бяхме вече изгладнели, но реших да не пипаме яденето, преди да му дойде времето.

Морето, където танцуваха корабчетата, беше красиво. Аз влязох в него с велосипед, беше много забавно.

Братовчед ми копаеше пясъка с една лопата. Той хващаше големи червеи за опашката и това го размиваше.

— Гледай, ареникол!

Аз пък търсех скариди. Всеки път, щом видех две дупки в пясъка, слагах сол от кърпичката си в една от двете и после с моето ножче...

Тя плетеше небивалици около разказите на Деде. Направи най-хубавото съчинение през живота си, но не и на класа. А обърканата учителка започна да спори:

— Ама Югет, откога се кара велосипед в морето?

Учениците припаднаха от смях по чиновете. Югет стискаше устни, без да отговаря.

— И откога пък имаш братовчед? — пъхтеше съседката ѝ, която миришеше на подово масло.

— В крайна сметка разказът ти е жив, не мога да кажа обратното, но както винаги — с правописни грешки. Можеш ли да ми обясниш какво е това ареникол?

Деде вдигна ръка:

— Това е един пясъчен червей, госпожа... ареникол!

Учителката не ходеше на риболов. Всъщност освен Деде нямаше кой друг да знае, че след буря рибата е изгладняла и моментът е сгоден. Погледите на всички се местеха от Югет към Деде и от Деде към Югет. „Я виж ти!“ — казваха очите. Югет като че ли се гордееше, а Деде беше малко смутен. На другия ден почервеня, като прочете какво му бяха издълбали на чина: Деде+Югет=Любов.

Югет нарочно отиде да си напълни канчето с вода, за да мине край него.

— Трябваше ли да разказваш за този риболов? — процеди той.

— Срам ли те е?

— Не — каза той простичко. Но докато рисуваше по листа с четката, Югет усещаше опарването от обидата. Нямаше да говори повече на Деде.

— Ще ми я върнеш ли, кажи? Хайде, по-бързо!

— Какво?

— Четката ми. Госпожа, тя ми е взела четката.

— Югет, поне веднъж да си беше донесла принадлежностите...

Как не разбираше учителката, че Югет никога няма да има принадлежности. Майка ѝ нямаше пари за попивателни, за цветни моливи, за всичко онова, което съставляше привлекателността на училищния живот. Преди началото на учебната година другите отиваха с някого от семейството в града да купят нова престилка, галоши, тетрадки, кутия за моливи. Югет никога не стъпваше в града. Само веднъж беше придружила майка си до болницата. Автобусът ги остави преди да стигнат до центъра. Заради параклиса, който трябваше да обиколят, за да влязат в едно от помещения, и заради монахините с черни обувки и свистящи поли, Югет имаше чувството, че влиза в сиропиталище, и си внушаваше, че в дъното на някой от миришешите на белина коридори майка ѝ ще я изостави. Какво ме гледаш така? А, нищо — беше рекла Югет. Тази пълна жена с шалче на цветчета и тенекиена богородица, окачена с карфица на ревера на палтото, беше единственото, което я отделяше от сиропиталището. Ако поискаха да ѝ вземат Югет, майката щеше вдигне голяма олелия и на Югет изведнъж ѝ стана горещо.

— Ама пощуряла ли си, че ме гледаш така?

А иначе тя ѝ взимаше купоните за захар, за да си набавя кафе от черноборсаджиите.

Двете чакаха седнали на столове до една стена. Югет си мислеше, че един ден ще се пожертвува за децата си. Мина носилка на колелца. Тя щеше да си даде кръвта. Виждаше сцената: един син, паднал от стълба с разбита глава в локва кръв, къде е майката, търсят майката и легнала до него, тя ще му даде кръвта си през една тънка тръбичка, свързваща ръцете им.

Когато ѝ дойде редът, майка ѝ стана:

— Ще дойдеш ли?

— Не, ще те чакам.

Югет усещаше, че мястото ѝ не беше там, и възпитанието, което не притежаваше, я заставяше да остане настрани върху този стол. Наблизо плачеха бебета. Момичето си представи, че ражда. Гледаше си коленете, разтваряше ги широко и се напрягаше. Опитваше се. Коремът ѝ се втвърдяваше, тя стискаше зъби и затваряше очи.

— Ама какво правиш? Понякога не си съвсем в ред... — Майка ѝ закопчаваше палтото си, като стъпка падналия шал, после двете поеха към автобуса.

— Страх ме беше да не ме направят пълна.

— Какво е това? — попита Югет.

— Махат всичко. За мойта работа...

Какво всичко? Стъпвайки по ледените корици на тротоара, Югет виждаше майка си изтърбушена като заек и после защита с един дълъг шев, изведнъж съвсем слаба.

Странна съдба имат жените, напълвани и изпразвани все от мъжете. Югет бързаше да се върне истинския живот.

След три дена я взеха в ленената фабрика, заедно едно рижо като есента момиче от съседно село, което все се смееше. Югет не забелязваше у другата онова безпокойство, което я гнетеше, откакто я бяха наели. Тя се възхищаваше до захлас от момичето, от гъстата ѝ коса и гримасите ѝ.

Откъм хангарите зави сирена.

— Оставаме двете, съгласна ли си? Ще се опитам да бъда до тебе. Как се казваш? Аз съм Надин.

Те прекосиха павирания двор под ръка, свеждайки глави срещу вятъра. Югет не беше промълвила нито дума, но си мислеше: „Тя ще ми бъде приятелка“. И се усмихваше.

Комшийката спаси положението. Тя поиска от Серж да отиде да ѝ купи бутилка газ. Една вечер го задържала на телевизия и после го оставила да спи в кухнята.

— Ако някой ден намерят старата с нож в корема, да не кажете, че не съм ви предупредил!

Комшийката не беше чула пророчеството на бащата. Тя е седнала на прага, не различава звездите, но обича последните часове на вечерта. Прозорците са разтворени, разговорите на съседите се изсипват на уличката, а по пътя движението си продължава.

Серж сяда на един камък до нея.

— Майка ти намина днес следобед. Донесе ни сладолед. Твоят дял е в хладилника. Остави и вестника, защото — ще видиш — един ресторант търси момче за през лятото.

— За какво?

— Ще разбереш. Може би за съдовете или да чисти риба.

— Събудете ме утре, ще ида да видя... Сама ли беше?

— С Давид. Получила писмо от Жаник: връща се от Испания за целия август. Надин не поискала да отиде на екскурзия с класа, та учителката дошла да я търси.

— Тя не обича да излиза.

— Ама екскурзията била хубава.

— Аз също не исках да ходя.

Вярно е, че децата не желаят да се отдалечават от портала. Жози ще си изкара ваканцията тук, ще гледа телевизия и ще спи. И понеже ваканцията ѝ съвпада с отпуската на бащата, той ще ги наглежда. Жози и майка ѝ ще могат да излизат само „двечките“, както се изразяват.

Август, ужасният месец август, когато те се озовават осмина в това жилище, където миризмата на храна, на пот, на влажно пране влиза чак в гърлото, въпреки отворената врата.

В тия няколко квадратни метра всекидневно се умножават по осем всички причини за драмите, които иначе избухват в събота и неделя или в празничен ден. Никога не става дума за ученически лагери.

— Най-напред няма да ми ги вземат, малките се напишкват в леглото и после, ако хванат въшки...

Тя е против. От завода на бащата, от службата за семейната застраховка и даже от енорията, поне три биха могли да отидат. Ще ги вземат въпреки това, което твърди тя. Но единствения път когато Серж беше на планина от училище, когато беше малък, през цялото време плакал. Всъщност тя се страхува да не би да се чувствуват „различни“. А защо да не отидат всички в Понторзон при роднините на Кател.

— Един ден, когато имаме кола, но не и преди това. Не се качвам на влака с всички дечурлига.

Така че и това лято ще бъде като всички предишни. С шествието на всички останали по безплатното шосе. Надин няма да отиде дори в градската къпалня, защото отказва да се съблече по бански.

Но това ще бъде лято без Серж, защото той вече не живее в къщи. Въобще не се връща преди полунощ от ресторанта, където го наеха за лятото.

Легнала, майка му слухти да дочуе стъпките му по чакъла до края на уличката. Пред къщата той подсвирква. Това е сигнал. Тя се усмихва и заспива.

Шосето внезапно промени изгледа на голото плато, където излиза. Двама предприемачи издигнаха гаражи, три пъти по-големи от тия, дето ги имат в града, друг купи терена, където скитосваха децата, за да построи огромен склад, а от изкопите, които интригуваха всички повече от година, изникна внушителен комплекс с цял етаж тераси и огромен паркинг.

Бащата минаваше всеки ден с моторетката край строежа.

— Или ще е училище, или хотел — рече той най-напред. Когато видя лампите, проточени покрай пистите, оповести:

— Правят летище.

С Брюно и Давид тя отиваше чак до купищата чакъл и коловозите в червеникавата земя, където сновяха камионите.

— Не — прецени тя, — това е търговски център.

И един ден много бързо едно черно ламаринено животно, което се виждаше отдалеч, се извиси най-отгоре. Едно животно, прилично повече на слон, което се опираше чак в облаците в края на този месец август^[1].

Животът се променя. Бакалите, които даваха на кредит, не видяха клиентите си цели седмици. През червените коловози се установи непрекъснато движение като пряк път за хората от квартала и за всички без коли.

— Отивам в „Мамута“ — казва тя всеки, ден в четири часа, — ще дойдеш ли? — Тя се обръща към Жози, която не обича да върви, и към Надин, която не обича да излиза.

Брюно подтичва пред нея, а Давид е настанен една желязна количка, която тя си е присвоила веднъж завинаги и която оставя пред къщата.

Съвсем ритуално, откакто бащата е тръгнал отново на работа, Надин винаги се провиква от прага:

— Гледай да не закъсняваш много, ако не искаш да те хока след това.

— Знам какво трябва да правя.

Тя прави ритуалната си обиколка в „Мамута“ — драперията, тапетите.

— Чудесни са — казва тя пред розовите цветя или пред алените папагали сред бамбуковите дръвчета. Не се спира пред домакинските

уреди: тя не прави никога сладкиши и няма нужда от фурна, глади рядко и взема ютия назаем, а пък Надин мие съдовете.

Но когато майката посещава щандовете за играчки, съдове и часовници, Брюно разполага с десетина минути, за да потича между количките за покупки и да изяде един сладолед зад лавиците за чорапи. Тя се залисва пред съдчетата за масло от посребрен метал и музикалните кутии-хижи.

— Чудесно е. Винаги има нещо ново. Вчера имаше дегустация на чипс със скариди, а днес получих един сладкиш с карамел за туй, че купих четири кофички кисело мляко. На 28, не, на 29, кръстницата на Надин пък получила бутилка аперитив, защото имаше рожден ден, поговори и по микрофона.

— Тука ли се снабдявате с всичко?

— Ами че то става бързо, но после отиваме да пийнем нещо срещу будката и за голямо удоволствие на Брюно потегляме при мокетите. Само да го видите как се въргаля там! После се прибираме, Давид, миличък, какво те научи мама? Ма-мут... Ма... мут...

Очичките му заблестяват и се присвиват:

— Обичам те, „Мамут“!

Брюно разплисква локвите пред къщи с новите си обувки, днес е първият учебен ден.

Прихлупена върху масата, с кърпичка на устата, една жена плаче мълчаливо. Това е сестрата на Югет — стара жена на 43 години. Тя чака тук своя автобус, връща се от облъчване. Открива подпухналото си лице:

— Дъщеря ми замина и не зная къде е.

— Кажй, че си я изхвърлила, защото е бременна. Не мога да хукна да я търся, току-що се връщам от болницата, снощи откараха комшийката. Моят Серж я заварил в безсъзнание, като се върнал.

— Не беше в безсъзнание, приказваше — уточнява Надин.

— Да, но ще видиш, че няма да я бъде... Не е ли време за твоя рейс?

Сестрата излиза с кърпичката си и с пластмасовата си торба.

Югет иска да бъде сама, ако може така да каже. Сама с Надин, Брюно и Давид. Тя размишлява. Нещата не й изглеждат толкова зле.

Работодателят на Серж ще може да го вземе при себе си до 30, а след затварянето на ресторанта или ще получи място в курса за обучаване на възрастни, възпитателката не обещава нищо, или пък ще се върне тук. Тя не държи много! Все пак бащата е по-спокоен, когато Серж го няма. Това, което я изненадва, че двамата врагове си проговориха, като се срещнаха на пътя. Серж още не се е връщал при нея. Тя си мисли, че никога вече няма да го направи. Като каже нещо... И тя е такава. Дава пари на съседката за него, прави всичко, което може, но първата крачка трябва да направи той, това е! С нея е така. Но я боли.

Бащата е в къщи, защото в завода стачкуват.

— Всички участвуват, и значи... — казва той, за да се оправдае.

Тя не възразява. Знае, че този път е заради уволненията. Да, трябва всички да работят. Но за нея една стачка е преди всичко дечурлигата, които се въргалият в единствената стая, докато учителите непрекъснато искат нещо, или досадното присъствие на бащата през целия работен ден. Той присъствува на онова „лично“ време, което тя си измисля, а той го съсипва. Съседката няма да дойде, трябва да се обядва точно в дванайсет, после той ще си разглобява моторетката в кухнята, тя няма да може да излезе и ще се скарат поне десет пъти.

— Пусни ме да мина и не взимай тая тенджерата, че дръжката ѝ се върти. Навсякъде си си пръснал чарковете? Ама и аз ще направя стачка.

— Ти не работиш и не можеш да стачкуваш.

— Във всеки случай, ако направя стачка, няма да бъде в кухнята.

— Какво ще направиш?

— Каквото гледа по телевизията — демонстрации, лозунги, високоговорители, скандирания, тълпа пред железните врати. Ще я преживее стачката. Той пък търси лепило, за да си поправи четката за бръснене.

— Тебе те бива само да мрънкаш тука!

Някак смътно тя си казва: какво да направи през един провален ден, ако не една хубава кавга? Той обаче няма желание.

— Ама пак ли започваш? Ще ти затворя чекмеджетото, да знаеш!

Но го казва вяло.

— Малко ли ти е работата с тия шест деца?

Кога пък е казвала, че има много работа? Другите казват: при тая работа, дето я имам. Но не и тя. Мислите ѝ са изключително заети, но тя е изключително свободна.

И не го крие:

— След като съм обърсала покривката и измила линолеума, какво искате да правя в тази кухня? Имах една съседка-елзаска, не спираше да мие прозорците, а аз имам пет стъкла и една мукава. Няма нищо за лъскане, нищо, дето трябва да светне. Бельото, разбира се, се пере, но когато е много мръсно, го хвърлям. Имам за подмяна, но всичко е износено. Слагам малките отгоре, за да пестя чаршафи, понеже те се подмокрят и всичко става за боклука. Не си струва да стеснявам панталони, да удължавам палта — няма да траят.

Вижда го, че рови в чекмеджето на бюфета и измъква един будилник, пластмасови индианци и семейната книжка.

— Тя си е добре там, остави я!

А това е апендиксът на Брюно в една тубичка за ванилия. Тя не иска той да я види как живее. Надзираващият е тя.

Брюно влиза по престилчица:

— Виж какво съм ушил!

И той подава репичка от розово кече.

— О-хо! — възкликва тя бавно и прилежно, вслушвайки се в самата себе си. — Също като истинска... Тя си е измислила този глас — като от грамофонните плочи с приказки.

Това се казва новина — Жози ще се жени.

— Бремна ли е?

— Не, разбира се! — Гласът се засилва, тя подчертава думите: — Той е главен техник по телефоните, дошъл за поправки в завода, където работи Жози, автоматично се харесали и това е! Моята Жози ще си отиде. Но в края на краищата, ако е за нейно добро... Кръстницата на Надин заявява:

— Не ги отглеждаме за себе си...

— При всички случаи Жози не съм я възпитавала. Нито за нея, нито за себе си. Тя е дървена глава и туй то.

Гласът е променен. От радиопиеса е преминал към хладна констатация. Пауза.

— Ще престане ли да работи?

— А не, няма смисъл, то няма да стане веднага. Той има да си взема отпуската и като се върне, ще се разпишат. Тази вечер ще яде у дома, нещо като годеж в интимна обстановка. Но един ще си излезе...

— Даже двама ще излязат! Нищо не можеш да направиш, мила моя.

Югет не отговаря.

Всички са насядали около масата. Косите на Кател, Брюно и Давид лъщят от одеколона, а Надин е сресана на път, със зелен лак на ноктите, с три верижки на врата и все така навъсена.

— На колко си години, Надин?

— На тринайсет...

— Тринайсет! А би рекъл човек, че е на двайсет години...

Тахар е сред новото си семейство, смее се — очарован и къдрав; от време на време се навежда да целуне годеницата си по бузата. На годеницата ѝ се спи, защото още в зори е била в служебния автобус, и примижава, понеже никога не е понасяла електрическата светлина. Но все пак му се усмихва.

— Видяхте ли, мамо?

Той е подпрял на бирената бутилка една табличка от боядисано дърво, върху която готическите букви са преплетени с чимширени листа, освен ако не са череша.

„Жозиан, еврейско име, което значи «съдия».

Всички с това име са смели, но свенливи.

Обичат учението и дейността на открито.

Те са вълшебници, които се оправят при всякакви ситуации.“

— Гледай ти!

Всички се смеят. Не са изключили телевизора, но не го гледат, пилето и кошничката с карамфили се редуват по средата на масата, където няма място за всичко.

— Вие не знаете какво е това дом, понеже си го имате открай време. Но аз съм най-щастливият човек при вас — каза Тахар. — В Сус, където живеех с чичо си, знаех само улицата. В къщата нямаше жена, майка ми умря в годината на Независимостта.

Замълчават, богати с това, което представляват в края на краищата — едно семейство. Тя ги е родила всички. Той пък, със своите 55 кила и язва в стомаха, ги храни, като тръгва през калните нощи с вързопчето си.

— Ама долу има слънце — подзема весело Тахар. — Жози ще види какво е слънце, във Франция го няма.

И след още една хапка:

— Добре сте си тука, все пак не е лошо. С един душ в ъгъла отзад ще имате и комфорт, тъй да се каже. За едно лято ще го стегнете с големите момчета.

Слънце, душ — с безупречно бялата си риза и пръстена си със скъпоценен камък Тахар извиква образи, за които никой тук няма точна представа, с изключение може би на Кател с неговите алжирски спомени. Меховете за вода от бежов брезент, окачени на някое маслиново дърво, бяха душът, а пресъхналото гърло беше слънцето. Другите виждат през очите на телевизията една девойка да се усмихва сред пяната и да тича боса под кокосови палми.

— У вас има ли кокосови палми, Тахар?

— Не, Брюно, но има други палми. Разкошни са. Има и медени фурми, казват им пръсти от светлина. Като се върна след един месец, ще ти донеса. Вие сте уморена, мамо, нищо не казвате.

— Никога не съм уморена — казва тя и става с ръце на кръста, както всяка вечер, — но ще сложа моя мъничък Давид да спи, че е жив заспал. Брюно я следва възбуден:

— Ама Тахар хич не е мургав. От коя страна е?

— От Тунис.

— Един негър няма да е такъв — ще признае тя на другия ден. — Ама с тоя не усещам разлика. Важното е възпитанието.

Серж се самоуби. Обесил се в помещението, приспособено за стаичка на персонала от кухнята. Тялото му е в моргата.

В къщи децата се притискат едно към друго. Толкова е ужасно, че за първи път е студено в тази кухня. Тя стои права пред бюфета, не се опира, не желае да седне, опитва се да сдържа треперенето си, като от време на време затваря очи. Съседката е, която посреща, в известен смисъл.

— Никой не го чул да става и в шест часа сутринта собственикът видял светлината. Нищо не можело да се направи. Както казва той, никой не е могъл да го помисли.

Надин избухва в ридания. Едва тогава погледът на майката, особен поглед, се възвръща в стаята. Мълчанието ѝ впечатлява децата, колкото и смъртта.

— Легнете си — казва съседката, — няма да издържите.

Но тя издържа, тя издържа. Пожела да остане сама до ковчега.

Целият квартал се струпа половин час по-рано. По-точно, ония, които можаха да дойдат. Жените, забрадени, са все откъм тяхната страна. Сред тях е и една стара госпожа с палто с лилави ресни. Лелята продължава да плаче или да се лигави, не е съвсем ясно. Няколко мъже стоят зад бащата, който мърмори, като си трие очите с ръкав: „Това момче, това момче...“ Приятелят на Серж също е тук, оня, дето му носеше боб в колибата и за когото той е бил свадлив и дързък главатар. Различават се и четири-пет души от социалните служби. Жаник пристига в последния миг с момчета от неговото общежитие. Възпитателят ги е докарал с кола. Само като ги гледа, човек разбира, че те вече познават самотата, заблуждението, боя и побоя, а някои от тях — и затвора. Всичките са пребледнели, очите им са втренчени в пречките на стола пред тях. Дали за тях Серж е някой, който не е успял да се измъкне, или пък някой, който се е измъкнал?

На гробището техните джинси с капси и каубойските им ботуши приключват шествието на нищетата. Вдигнали са си яките и не знаят къде да си даянат ръцете. Жаник и Жози са струпали венците край зеещата яма: „От съседите“, „На нашия брат“.

Тя все още се държи, изправена на склона под плажния вятър, който сгъстява редиците на присъстващите отзад, сякаш те очакват тя да се олюлее, да изчезне и да поеме последната лопата пръст върху гърба си.

„Не разбирам“ — тя отново се връща на тази мисъл.

— Не разбирам защо го направи. Щеше да се върне в къщи. Беше припечелил пари. Не беше история с момиче. Не може да се каже, че не искаше да се върне, чакаше само това. Даже нощем понякога идваше в колибата и стъкваше огън, виждах огъня му. Предната вечер май че се е смеел в кухнята и сетне... Но, не разбирам, ще накарам да доведат следствието докрай. Има нещо нередно. Брат ми, когато го направи, не беше същото. Също и Роже, Роже казваше: „Мамо, съсипах си живота“, колко години трябваше да лежи! Но Серж — на шестнайсет години! Не, Серж не! И никакво писмо, нищо!

Чаках пощаджията всеки ден. Ето това е Серж. Бил ме е зачеркнал, това е ужасно. Но няма значение, ще му нося цветя, да, ще му нося цветя, всеки ден, няма да ям, но ще му нося цветя. Защо ли си мисля за Майк Брант? Странно, но когато той се самоуби, бях като белязана, не мога да обясня защо. Двайсет и трети април ще бъде траурен ден за мене. Серж даже ми беше казал: „Ама, мамо, ти не го познаваш...“ Вярно е, но то беше нещо по-силно от самата мене и аз си мислех за майка му. Не, не, не искам инжекции, не искам да спя, не мога да спя, само взех хапчета, но от тази телевизия ще ми се пръсне главата. Той не може да разбере, че ми се пръска главата. Няма значение, моето момче ми показва пътя, стигнало му е до гуша, и на мене също. Но за мене — нищо: погребението на куче, нищо не искам!

Децата я гледат. Чашата вино, която тази сутрин съседката ѝ даде да изпие след хапчетата за успокояване, я докарва в това състояние на бълнуване. Серж идвал нощем и тя гледала огньовете му. Никак не е сигурно. Тя е твърде разстроена, за да спи, твърде изморена, за да се разхожда навън, което обикновено я успокоява. Бащата надува телевизора, за да не я чува повече. Тя изважда от чантата си, сложена на бюфета, една снимка за паспорт, на която Серж се усмихва под бялата си шапка на помощник-готвач.

— Гледайте! Това е било миналия петък, на автомата за снимки на автогарата. Намерили я сред вещите му.

Есента е мека. Цветята бързо повяхват на гроба на Серж. Тя ги полива с едно шише от минерална вода, което пълни на другия край на гробищата.

— Искан ми се да сложа мраморна книга със снимката му и да посадя едно дърво откъм кръста. Но трябва да се почака гробът да улегне. Като си помисля само, че е там с Роже... Не знам дали щеше да му бъде приятно. Ако не бяха малките, кълна се, нямаше да останат сами! Това ги разтърси малките. Брюно дойде с мене една сутрин, когато всички венци бяха още тук, повдигна единия и ми каза: „Погледни, виждат се краката на Серж!“ Клетото дете!

Тя върви по чакълестата алея и се отбива на гроба на съседката.

— Ще ѝ сипя водица... Тя така и не узна. Не разреших да ѝ кажат.

А сега трябва да се прибира. Само като си помисли, и ѝ се повдига от лошото настроение на бащата, подклаждано от нейната

мъка, която я отличава от другите, телевизорът, който я тормози, дечурлигата, които обръщат всичко с главата надолу. Тя не може да убегне от нищо. А в леглото, където са тримата с Давид, образите най-много я преследват. Почти докато дойде време да слиза с Жози за автобуса на шоколадената фабрика.

— Защо майка ти не е в черно? — попита едно момиче, когато автобусът потегли.

— Защото така — отвърна Жози.

Не подреждаше, нито търсеше нещо. Просто взимаше някаква жилетчица за Давид и попадна на цигарите, които беше скрила отдолу за Серж и беше забравила. Солените сълзи я задавят.

— Пак ли започваш? — крещи бащата. — Хайде, стига! Няма да кажа „Бог дал, бог взел“, ама твоят Серж не беше стока, пък и трябва да се грижиш, за останалите! Достатъчно се беше окумила.

Кварталът се занимава вече само с арестуването на един „пътник“, обвинен в убийство. Полицаяте го отведоха предната вечер и кръстницата на Надин трепери за една от дъщерите си, която също беше разпитвана. Кател и кръстницата кълнат всички „пътници“ по земята.

— Пътник, не пътник, какво значи това? — избухва тя накрая. — От една страна, е убитото момче на двайсетина години, от другата — оня, който може би не е на повече, ако въобще е той... А Серж няма да ги навърши никога! Всичките са наши деца, ето какво не разбирате вие.

— Всичките били наши деца, гледай ти — провиква се бащата. — Чувате ли, малките? Ако един ден ни докарате полицаи...

Югет не добавя нито дума. Тя би искала да узнае дали момчето не е застрашено от смъртна присъда. Не може да понася повече тези неща. Ще състави петиция срещу смъртната присъда, ще събере подписите на хиляди хора. Как се създава сдружение? Тя ще направи сдружение на името на Серж. Купи си карирана тетрадка, после друга и ходи по сандали през ноември из временните жилища, застава пред входа на „Мамута“ и на излизане от училище. Никак не е лесно... В

„Мамута“ само мислят как да си напълнят количката и хич не им е до смъртната присъда. Утре ще застане там, където чакат за химическото чистене. Когато звъни по вратите, не знае за каква я вземат, но едва откrehват вратите. Искат да узнаят дали има карта. Трябва ли да имаш карта, за да кажеш, че си против смъртната присъда? Тя ги пита: „Мислите ли, че е нормално, дете законът позволява безнаказано да се убиват хора?“

„Потръгва“ — казва си тя, слизайки по стълбите. На един етаж попадна на жената, където Жози беше ходила да чисти преди няколко години. Жената се учуди, както и Югет, защото Жози не ходеше да работи на този адрес.

Получи си урока: „Та сега се занимавате с политика! Тук ли ви е мястото след всичко, което се случи у вас?“

„Не знам какво щях да й направя...“ — казва Югет. Пък и моментът хич не е сгоден, при всичките тия приказки напоследък. Казват ми: „Не съм за смъртната присъда, но ако на мене ми отвлекат детето...“ Тъй че не искат да подписват. Като свърша едната тетрадка, ще отида в квартала. Трябва да видят, че не са първите, че не разчитам само на тях. Бащата, той никога нищо не знае, но вече няма как — ще узнае. Понеже не вода малките със себе си, ще потръгне лошо. Ако ще да ме пребие пък! Трябва на всяка цена да видя сестра си. Подписът й нищо не струва, ама ще има един повече.

Прибира се с измокрена коса. Брои подписите. Разбира, че трябва да побърза.

Отивала да плати електричеството с Давид. Като пресичала шосето пред магазина, я блъснала кола. Давид не пострадал.

Гласът на свещеника се усилва:

— „Югет, ти, която си била съпътствувана цял живот от любовта на всевишния...“

Посред мрачния ден момиченцата, навлечени с жилетки, играеха в двора на „Ринги-ринги-рае“, приклякаха след скока, с колене, загърнати от поличките, когато едно от тях едва не си строши носа накрая:

— Чуш!...

Стушена на крайчеца на едно стъпало като коте, Югет гледаше, без да се усмихва. Не беше смешно.

[1] Намек за емблемата на големите универсални магазини, наречени „Мамут“. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.